
Skarby wiary — historyczne i archeologiczne źródła chrztu Polski

Z okazji roku jubileuszowego — 1050. rocznicy chrztu Polski — Narodowy Bank Polski wyemitował banknot kolekcjonerski. Obu tym wydarzeniom Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy poświęciło wystawę, która przybliżyła zwiedzającym czasy panowania pierwszych Piastów. Kuratorem wystawy jest Arkadiusz Tabaka, pracownik Wczesnopiastowskiej Rezydencji na Ostrowie Lednickim, oddziału Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy.

Rocznica chrztu była zarazem doskonałym przypomnieniem wielowiekowej obecności Polski w Europie. Dzięki działalności dyplomatycznej Mieszka I nowo powstające państwo polskie uniknęło religijnych podbojów i przyjęło chrzest przy znaczącym udziale Czechów. Sprowadzenie do Polski księżniczki czeskiej Dobrawy wraz z pierwszym, misyjnym biskupem naszych ziem Jordanem (pochodzącym prawdopodobnie z Francji, Lotaryngii lub Włoch) i kolejnym Ungerem (wywodzącym się z Saksonii lub Turynii) oraz wejście w skład państw chrześcijańskich zaowocowało „otwarcie” Polski na ówczesny świat. Przybywali wówczas na nasze ziemie ludzie potrafiący m.in. kopiować bogato iluminowane księgi oraz mistrzowie budowlani będący w stanie wznosić pałace kamienne, czego przykładem jest palatium na Ostrowie Lednickim.

Na lednickiej wyspie od 2. połowy X do 1. połowy XI wieku znajdował się jeden z najbardziej okazałych i reprezentacyjnych ośrodków rezydencjonalno-stołecznych pierwszych władców Polski — Mieszka I, Bolesława Chrobrego i Mieszka II. Do naszych czasów w obrębie wielkiego grodu, manifestującego się obecnie kilkunastometrowymi wałami, zachowały się relikty budowli pałacowej i kaplicy z basenami chrzcielnymi oraz kościoła grodowego. W XV wieku Jan Długosz pisał m.in., że *była [tam] ongiś ufundowana gnieźnieńska katedra metropolitalna (co też ruiny i szczątki murów potwierdzają), z biegiem zaś czasu dla trudności dostępu [została ona] przeniesiona do Gniezna*. Wielu badaczy wskazuje też na to, że tu w Wielką Sobotę 14 kwietnia 966 roku odbył się chrzest Mieszka, a tym samym symboliczny chrzest Polski. Do tej tradycji w 1997 roku nawiązał papież Jan Paweł II, mówiąc o Ostrowie Lednickim jako *źródle chrzcielnym Polski*.

Jednak w świetle dostępnych źródeł historycznych (z reguły krótkich, enigmatycznych i niejednoznacznych) ani fakt przyjęcia chrztu przez Mieszka I na Ostrowie Lednickim, ani data tej uroczystości nie są pewne. Przykładem tego mogą być przytoczone niżej informacje zawarte w wybranych rocznikach i kronikach. I tak *Rocznik krakowski dawny* podaje że w 965 [roku] *Dubrowka przybyła do Mieszka*, a w 966 *Mieszko, książę Polski, chrzci się*. *Spominki gnieźnińskie* odnotowały: *W roku Pańskim 965 Dąbrówka z Czech została poślubiona Mieszkowi, księciu Polski, który w następnym roku ochrzcił się*. W *Roczniku kapituły poznańskiej* czytamy: *W roku Pańskim 965 Dąbrówka z Czech poślubiła Mieszka, który to Mieszko w następnym roku przyjął chrzest*. Różne inne *Roczniki* i *Spominki* akt ten zapisują pod rokiem od 960 do 966, a najbardziej skrajną datę podaje autor *Kroniki Wielkopolskiej*, pisząc: *roku Pańskiego 931 [Mieszko I] pojął za żonę Dobrochnę, siostrę Wacława*. *W roku następnym [932] za namową żony i pod tchnieniem łaski boskiej przyjął chrzest z całym ludem lechickim, czyli polskim*. W historiografii pojawiła się też hipoteza, że chrzest mógł się odbyć około 968 roku; sugeruje się również, że nie wcześniej niż w 966 roku, a w latach 966/968 książę Mieszko przyjął bierzmowanie.

Mnogość rozbieżnych źródeł pisanych dotyczących miejsca chrztu Polski jest równie znaczna. Kronikarze, domyślając się, albowiem dokładnej lokalizacji również nie znali, wskazywali m.in. Pragę, Poznań czy Gniezno. W historiografii oprócz tego postawiono tezę, że chrzest książę przyjął w Ratyzbonie. Wszystkie te propozycje zostały krytycznie zweryfikowane. Po burzliwych dyskusjach naukowych dziś jednoznacznie wskazuje się, że chrzest księcia Mieszka I odbył się w przestrzeni *Civitas Schinesghe* — czyli w „państwie gnieźnińskim” — w Wielkopolsce.

Dzięki prowadzonym badaniom archeologicznym wymienione wyżej dane historyczne mogą być na bieżąco weryfikowane. W taki właśnie sposób odkryto pozostałości misy wapiennej (chrzcielnicy?) w podziemiach katedry poznańskiej oraz dwa baseny chrzcielne w kaplicy pałacowej na Ostrowie Lednickim, z którymi obecnie dosyć jednoznacznie wiąże się chrzest pierwszych chrześcijan na ziemiach polskich.

W siedzibie Narodowego Banku Polskiego w Poznaniu wystawę prezentowano od 12 kwietnia do 7 lipca 2016 roku. Towarzyszyły jej liczne lekcje muzealne dla dzieci i dorosłych związane z tematyką początków Polski oraz przyjęcia chrztu przez Mieszka I.

Od połowy lipca do połowy września wystawę prezentowano w siedzibie Miejskiego Ośrodka Kultury w Gnieźnie.

Ryc. 1. Siedziba NBP w Poznaniu; fot. Arkadiusz Tabaka

Ryc. 2. Fragment wystawy w siedzibie NBP w Poznaniu — stauroteka z Ostrowa Lednickiego; fot. Arkadiusz Tabaka

Ryc. 3. Roll-up promujący wystawę prezentowaną w oddziale NBP w Poznaniu; fot. Arkadiusz Tabaka

Ryc. 4. Banknot kolekcjonerski; fot. Archiwum NBP